22/1291

Advokat har haft uppdrag som offentlig försvarare. Prövning av om den ersättning som advokaten yrkat för uppdraget innebär att han agerat i strid mot god advokatsed.

Ärende upptaget av styrelsen för Sveriges advokatsamfund

Disciplinnämndens beslut

Disciplinnämnden tilldelar advokat A erinran enligt 8 kap 7 § andra stycket rättegångsbalken.

Bakgrund

Advokatsamfundet har, genom rapportering enligt 2 § förordningen (2005:77) om kontroll av vissa ersättningsanspråk, från X-stads tingsrätt mottagit en dom meddelad i maj 2022.

I tingsrättens dom framkommer bland annat följande:

> Advokat As begäran om ersättning för arvode framstår enligt tingsrätten som anmärkningsvärd. Såvitt avser begärd ersättning för arvode skiljer sig hans begäran markant från övriga försvarares. Således har han yrkat ersättning för 190,5 timmars arbete, vilket är ca tre gånger mer än vad övriga försvarare (med undantag för de huvudtilltalades försvarare) som högst begärt. Det finns enligt tingsrätten ingenting i det uppdrag som advokat A har utfört som berättigar honom till en högre ersättning än övriga försvarare. Då hans huvudman förnekat gärningen ska han således tillerkännas ersättning för arbete motsvarande 35 timmar. Med tillägg för det arbete som hans närvaro vid huvudförhandlingen har inneburit ska han därmed tillerkännas ersättning

motsvarande 52,5 timmars arbete. Detta innebär således en prutning motsvarande 138 timmars arbete.

Advokat A har dessutom begärt förhöjt arvode avseende allt arbete för vilket han begärt ersättning, motsvarande 1/3 av timkostnadsnormen. Som skäl för begäran har han i huvudsak gjort gällande följande. Målet har varit mycket svårt att förutse vad gäller förhandlingsdagar. Domstolen har bett honom ange under vilka dagar under veckorna 38–46 2021 som han inte kunde vara närvarande, vilket föranledde att denna tid hölls reserverad till dess att han den i september 2021 erhöll besked om att målet istället skulle sättas ut under 2022. Detta har sammantaget orsakat stora svårigheter i planeringen för att tacka ja till andra mål under aktuell tid.

I rättspraxis har det ansetts befogat att tillerkänna försvarare högre arvode än vad som skulle följa av den annars tillämpliga timkostnadsnormen om bundenheten till målet har medfört ekonomiska återverkningar på advokatverksamheten i övrigt, eftersom såväl det löpande arbetet som möjligheten att bibehålla andra klienter och erhålla nya uppdrag påverkats (se NJA 1993 s. 237). Tingsrätten konstaterar i denna del att ingen av de övriga försvararna i målet begärt förhöjd ersättning, inklusive försvararna för de huvudtilltalade. Advokat A har haft ett högst begränsat uppdrag med en klient som förekommit under endast en åtalspunkt. Huvudförhandlingen i denna del tog en halv dag i anspråk (exklusive slutpläderingar). Någon sådan bundenhet till målet som kan föranleda ett förhöjt arvode har därmed inte förekommit. Det framstår i denna del som särskilt anmärkningsvärt att advokat A begärt förhöjt arvode avseende all den påstått arbetade tiden, dvs. t.o.m. för arbete som ägt rum under 2020 och första halvan av 2021.

Sammantaget ska advokat A tillerkännas den ersättning som framgår av domslutet.

A överklagade beslutet till hovrätten som fattade beslut i juli 2022 och instämde då i tingsrättens bedömning och avslog överklagandet.

Advokatens yttrande

A har i yttrande till Advokatsamfundet anfört i huvudsak följande.

Målet inleddes i början av maj 2020 och han förordnades som offentlig försvarare i slutet av september 2020. Dom meddelades i maj 2022, målet pågick således i sin helhet över två år.

Hans klient var angelägen om ett mycket grundligt försvar samt hade mycket att förlora om hon skulle fällas såsom en ung person tidigt i karriären. Målet var dessutom särskilt intressant även för honom utifrån det aktuella rättsområdet då han studerat detta ingående.

Åklagaren hade stämt hans klient tillsammans och i samråd med de s.k. två huvudmännen varför det fick anses som ytterst angeläget att gå igenom den polisiära utredningen grundligt för att få en tydlig helhetsbild. Det fanns även en hel del uppgifter av intresse i förundersökningen med bl.a. uppgifter och personer som förekom korsvis. Trots detta har åklagaren ansett i sitt yttrande, domstolens aktbilaga 489, att det inte fanns någon anledning att gå igenom huvudprotokollet. Det måste dock vara upp till varje försvarare att avgöra hur mycket arbete som krävs för ett effektivt försvar i varje enskilt fall då varje huvudman är unik och varje försvar är unikt. Hans uppfattning är att han inte skulle ha gjort sitt arbete om han inte gått igenom allt som han ansåg kunde vara relevant, därav bl.a. huvudprotokollet, särskilt när hans klient stämts gemensamt och i samråd med de två s.k. huvudmännen.

Enkom stämningsansökan var på 59 sidor, förundersökningsprotokollet (huvudprotokollet) 873 sidor, samt därtill ytterligare tilläggsprotokoll och protokollbilagor, bland annat A-delen med 138 sidor enbart om hans klient samt kontroll av sidomaterial. (Övriga delar var B-T, det skall tilläggas att han inte bedömde dessa relevanta och följaktligen begränsat arbetet). Tilläggsprotokoll på närmare 100 sidor har dock tillkommit efter egna ingivna bevisuppgifter med såväl skriftlig, muntlig bevisning som övrig bevisning. Han har också lagt ner mycket omsorg på att redan i sakframställan förete allt relevant och pedagogiskt samt sedan följa upp detta i slutanförandet. Det skall framhållas att utredningsmaterialet var förhållandevis komplext varför den strukturella och pedagogiska delen också var mycket viktig.

Lagstiftningen är dessutom ändrad 2019 inom området som avhandlades i målet X-stads tingsrätts. Rättsfrågorna var av synnerlig vikt avseende jordabalken, frågor som får anses som svårbedömda och rörde ett speciellt rättsområde, ett område som han studerat avhandlingar inom. Det får anses att en ingående kännedom om utredningen i detalj och rättsfrågorna var av mycket stor betydelse i målet för dess utgång. Hans klient friades också sedermera av domstolen och vann således full framgång och i linje med det upplagda försvaret.

Han har prioriterat målet från första början och begränsat sig mer än han i annat fall skulle vad gäller nya uppdrag. Detta eftersom han då inte visste hur omfattande det skulle bli, bara att det meddelades att det skulle bli ett mycket stort mål. Han ville därför inte att det sedermera skulle bli en kollision med andra eventuella uppdrag och förhandlingsdagar. Han har erfarenhet av detta sedan tidigare i bl.a. en av Sverige största assistansmål och narkotikamål som kolliderade och dessutom inverkade mycket i övrigt. Han har också i sin

kostnadsräkning angivit ”Målet har varit mycket svårt att förutse vad gäller förhandlingsdagar…”

Inför första planerade förhandlingsutsättningen meddelade domstolen att det fanns ett behov att reservera tid uppgåendes till 1,5 månad för huvudförhandling. Det skall även nämnas att huvudförhandlingen senare även sköts upp från v. 38 år 2021 till våren 2022 och att ytterligare en ny förhandlingsplanering vidtogs och att arbetet med målet utvecklades ytterligare då nya och för honom tidigare okända uppgifter även kom fram.

X-stads tingsrätt har i domen i angivit på sidan 274 att han i huvudsak uppgivit att den förhöjda taxan skall utgå ifrån att målet har varit mycket svårt att förutse ifråga om förhandlingsdagar och ifrågasätter varför även tid redan under 2020 skulle omfattas av förhöjd taxa. När det gäller målet så finns det två poster i kostnadsräkningen under 2020, inledande åtgärder (1 timme) och förhör (1,5 timme). Resterande poster är från maj 2021 och framåt. Som angivits ovan så stod det dock redan från början klart att målet skulle bli mycket stort varför han begränsat sig mer än han i annat fall skulle vad gäller nya uppdrag.

Han har också i kostnadsräkningen uppgivit att ”…det i vart fall begärs förhöjd taxa för målet, på grund av uteblivna andra förordnanden…”. Detta har innebörden att han utifrån den prioritering och tid som lagts på målet tackat nej till andra uppdrag i större utsträckning än normalt och därav förhöjd taxa borde utgå för hela den arbetade tiden.

I NJA 1993 s. 237 framkommer att det rörde sig om komplicerad ekonomisk brottslighet som varit mycket omfattande, rört ett mycket stort material och därtill ett mål som pågått under en lång tid. Vidare har HD i ett par avgöranden tillerkänt försvarare högre ersättning än vad som skulle följa av timkostnadsnormen. Försvararuppdragen har då rört speciella ämnesområden med ovanliga rättsfrågor eller svårbedömda problem (NJA 1989 s 14 och 1991 s 600). Målen ovan kan till sin natur vara att anse som nära målet i X-stads tingsrätt.

Det måste löna sig att göra en omsorgsfull insats i ett mål som får anses ha varit av en sådan art som kan liknas vid vad som ovan angivits av HD.

Han kan inte se att ersättningsyrkandet skulle strida mot praxis eller behöva begränsa sig till endast en viss arbetad period i kostnadsräkningen utan att det omfattar samtlig arbetad tid när han redan från början i målet begränsat sig gällande nya uppdrag. Handlandet, beslutet och konsekvenserna av detta, avstående av andra uppdrag i viss utsträckning, är dessutom ofta först i sin helhet överskådliga när målet är avslutat.

Han anser således att kostnadsyrkandet är skäligt i sin helhet mot bakgrund av vad som angivits ovan samt vad som i övrigt framkommit.

HD kommer i NJA 1993 s. 237 fram till att vid bedömningen av vad som är skäligt arvode skall uppdragets art och omfattning beaktas. Hänsyn skall också tas till andra omständigheter av betydelse, såsom den skicklighet och den omsorg som uppdraget har utförts med samt den tid som har lagts ned på uppdraget. Detta uttalande omfattar såväl nedlagd tid i sig som vilken taxa som skall tillämpas.

Med hänsyn till hans kostnadsräkning, specificerad med datum, åtgärd och tid samt en motivering, samt överklagandet till hovrätten vad gäller nedsatt ersättning, anser han att han belagt den tid och omsorg som lagts ner på målet och att ersättningsyrkandet är skäligt.

Till sitt yttrande har A bifogat sitt överklagande till hovrätten samt sin kostnadsräkning.

Ärendets handläggning

Vid sammanträde den 8 december 2022 beslutade Advokatsamfundets styrelse att ta upp ett disciplinärende mot A. I samband med underrättelsen av beslutet bereddes A tillfälle att slutföra sin talan.

Advokatens yttrande

A har i yttrande, förutom vad han redan tidigare framfört, anfört i huvudsak följande.

Han vill framhålla att han har bedömt att den tid han har lagt ned i ärendet har varit befogad för att tillvarata sin klients intressen och även för att uppfylla kravet att uppdraget ska utföras med omsorg och noggrannhet. Det ska också framhållas att tingsrätten inte ifrågasätter att tiden verkligen har arbetats utan har satt ned hans yrkande utifrån en schablonmodell som domstolen tillskapat för just detta mål.

Det är hans uppfattning att uppdraget krävde att han lade ned den tid som han yrkade ersättning för och att det rimligen inte bör vara disciplinärt att yrka förhöjd taxa om det tydligt och öppet motiveras varför.

Nämndens bedömning och beslut

Nämnden konstaterar inledningsvis att enbart det förhållandet att en domstol inte godtar ett ersättningsyrkande från en advokat som är offentlig försvarare i ett brottmål inte i sig behöver innebära att ett brott mot god advokatsed föreligger.

Nämnden delar dock domstolarnas uppfattning i förevarande fall att As begäran om ersättning för arvode i flera avseenden framstår som anmärkningsvärd. Noteras bör i detta sammanhang att han yrkat ersättning för tre gånger så mycket arbete som övriga försvarare (med undantag för de huvudtilltalades försvarare) men att det enligt domstolarnas mening inte finns något i det uppdrag som A utfört som berättigar honom till högre ersättning än övriga försvarare. Enligt nämndens mening har inte A i sina yttranden i disciplinärendet förmått lämna någon tillfredsställande förklaring till varför hans uppdrag varit sådant att det har berättigat honom till en väsentligt högre ersättning än övriga försvarare. Noteras bör även att han begärt förhöjt arvode avseende allt arbete som han begärt ersättning för, även under 2020 och första halva av 2021, trots att det saknas sådan bundenhet till målet som krävs för förhöjt arvode.

Genom att framställa ersättningsyrkandet på det sätt som skett har A kraftigt överdebiterat sitt uppdrag och därigenom åsidosatt god advokatsed. Nämnden tilldelar därför A erinran enligt 8 kap 7 § andra stycket rättegångsbalken.